

Umsögn

Frumvarp til laga um menntun, hæfni og ráðningu kennara og skólastjórnenda við leikskóla, grunnskóla og framhaldsskóla

3. mars 2019

Við undirrituð kennarar á Menntavísindaviði Háskóla Íslands og aðilar að Rannsóknarstofu um þróun skólastarfs, leggjumst gegn því að sett verði eitt leyfisbréf kennara fyrir öll skólastig. Þess í stað leggjum við til að heimild til að kenna á aðliggjandi skólastigi í núgildandi lögum verði gerð að fullgildum réttindum svo fremi að ákveðinni hæfni sé náð. Þannig nást markmið um sveigjanleika og flæði milli skólastiga án þess að fórna kröfum um hæfni og fagmennsku kennara á ólíkum skólastigum og að á sama tíma verður starfsöryggi þeirra tryggt.

Röksemdir:

Í 2. grein frumvarpsins er markmið laganna tilgreint: „að tryggja að þeir sem sinna uppeldis-, kennslu- og stjórnunarstörfum í leik-, grunn- og framhaldsskólum hafi menntun og hæfni í samræmi við störf þeirra og ábyrgð“.

Auk þess kemur eftirfarandi fram í greinargerð um tilefni og nauðsyn lagabreytingar: „Gert er ráð fyrir að breytingarnar leiði til aukins sveigjanleika og flæðis kennara milli skólastiga, hvatningu til starfsþróunar, gæði menntunar og fjölbreytileiki verði meiri, auk þess sem stuðlað verði að bætta starfsöryggi kennara. Í breytingunum felst einnig viðurkenning á hæfni og störfum kennara og faglegu sjálfstæði þeirra. Enn fremur eru taldar líkur á að þær leiði til þróunar á öllum skólastigum og aukinnar nýliðunar kennara.“

Leiða má að því líkum að með þeirri útfærslu sem lögð er til í frumvarpinu muni þessi markmið ekki nást heldur þvert á móti. Mjög er dregið úr kröfum um menntun og hæfni kennara þar sem skilyrði til að fá leyfisbréf á öllum skólastigum er eins árs kennslufræðimenntun (60 námseiningar) sem hluti af eða til viðbótar við meistaragráðu sem getur verið á hvaða sviði sem er. Auk þess er krafist sérhæfni samkvæmt 5. gr. Eins árs nám á að tryggja almenna hæfni (4. gr.) til kennslu á öllum skólastigum. Rétt er að áréttu að mikill munur er á uppeldis- og kennslufræði eftir því hvort um er að ræða menntun

leikskólakennara, grunnskólakennara eða framhaldsskólakennara. Þar kemur bæði aldur nemenda og þroski til en líka ólík umgjörð náms þar sem taka þarf mið af námskrám og skólagerð. Því er ekki hægt að ganga út frá því að eins árs nám geti náð yfir öll skólastig í einu. Óljóst er hvort inna þessara 60 námseininga er gert ráð fyrir vettvangsnámi en engin tilvísun er til þess í almennu hæfniviðmiðunum (4. gr.), né heldur til hæfni sem stefnan um skóla án aðgreiningar gerir kröfur um.

Óljóst er af frumvarpinu hvort sérhæfni (samkv. 5. gr) verði tilgreind í leyfisbréfi eða hvort hún verði einungis höfð til hliðsjónar við ráðningu. Ef hún er tilgreind í leyfisbréfi vakna spurningar um gildi leyfirbréfsins á þeim skólastigum sem sérhæfingin nær ekki til. Skýrt þarf að vera í lögnum hvaða stöðu tilskilin sérhæfing á að hafa í réttindum kennara. Lögin eiga að vera leiðbeinandi um ráðningu í kennarastörf og því mikilvægt að það sé skýrt hvort litið er svo á að almennt leyfisbréf kennara veiti réttindi á öllum skólastigum burtséð frá sérhæfni á ólíkum skólastigum eða hvort leyfisbréf felur í sér sérhæfingu sem þarf á hverju skólastigi.

Það er ekki augljóst hvernig þessi lög muni stuðla að hvatningu til starfsþróunar fyrir þá sem hlutið hafa leyfisbréf kennara, þ.e. hvort viðbótarnám muni leiða til aukinna réttinda. Þarna skiptir öllu máli hvort leyfisbréf eru gefin út með ákvæðum um sérhæfingu á tilteknu skólastigi eða ekki. Sú leið sem við leggjum til, mun miklu fremur hvetja til starfsþróunar að okkar mati, þar sem hún leiðir til aukinna réttinda samfara meiri sérhæfingu.

Það eru engin rök eða rannsóknir sem styðja það að eitt leyfisbréf með þeirri útfærslu sem lögð til í frumvarpinu, muni auka gæði menntunar, hvorki menntun kennaranna sjálfra né nemenda á öðrum skólastigum. Né eru nokkrar vísbendingar um að það muni leiða til þróunar á öllum skólastigum. Þetta eru orðin tóm. Okkur vitanlega hefur engin önnur þjóð valið að fara þessa leið til að auka gæði menntakerfisins og allra síst þær sem við leitum helst fyrirmynnda. Kennurum með leyfisbréf mun vissulega fjölga en ekki kennurum sem hafa nauðsynlega hæfni til að gegna því flókna og mikilvæga starfi sem kennarastarfið er. Gæði menntakerfis reiðir sig á fagmennsku og hæfni kennara og því er nauðsynlegt að vanda til verka og stíga ekki skref sem kunna að grafa undan þeirri fagmennsku.

Hæfniviðmið geta verið góður leiðarvísir en mat á hæfni mun verða huglægt og mörg grá svæði. Mikið gæti orðið um kærur og beiðnir um endurmat með tilheyrandi kostnaði og

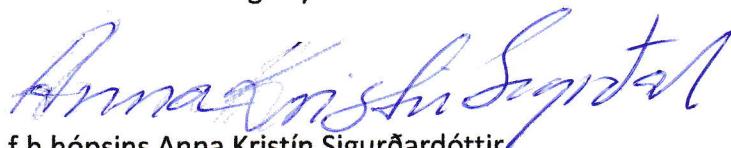
vinnuálagi í þeim stofnunum sem um það fjalla. Þeim vinnustundum væri betur varið í annað. Almenn hæfniviðmið (4.gr) ættu ennfremur að vera í stöðugri móton og unnin í víðtækri sátt ólíkra sérfræðinga sem koma að skólamálum. Því er ekki skynsamlegt að binda þau í lög eins og lagt er til í frumvarpinu.

Niðurstaða

Við undirrituð teljum breytinguna í eitt leyfisbréf ekki tímabæra og þarfnað mun meiri ígrundunar og undirbúnings til að forðast neikvæðar afleiðingar fyrir fagmennsku kennara og þar með gæði menntunar í íslenskum skólum. Við leggjum því til að væntanlegu kennararáði verði falið að leiða umræðu um hæfniviðmið kennara og nauðsynlega sérhæfni eftir skólastigum. Þegar niðurstaða úr því liggur fyrir er mögulega tímabært að taka ákvörðun um breytingar á gildissviði leyfisbréfa.

Til að ná markmiðum um sveigjanleika leggjum við til að að heimild í núgildandi lögum um að kenna á aðliggjandi skólastigi verði útfærð þannig að sú heimild feli í sér fullgild réttindi með tilheyrandi starfsöryggi. Það gæti gengið í gildi fljótlega enda hafa margir kennarar aflað sér sérþekkingar til að kenna á aðliggjandi skólastigum frá því núgildandi lög téku gildi.

Virðingarfyllst

f.h hópsins Anna Kristín Sigurðardóttir,

prófessor og áyrgðarmaður Rannsóknarstofu um þróun skólastarfs

Guðrún Ragnarsdóttir, lektor

Gunnhildur Óskarsdóttir, dósent

Ingólfur Ásgeir Jóhannesson, prófessor

Ingvar Sigurgeirsson, prófessor

Lilja M. Jónsdóttir, lektor

Þuríður Jóna Jóhannsdóttir, dósent